

працює пожежником і спалює книжки, щоб відповісти на питання: як Гай ставився до своєї роботи і що він відчуває, виконуючи свої професійні обов'язки?

Список використаних джерел

Розмова з Реєм Бредбері головного редактора журналу «Всесвіт» Олега Микитенка (Журнал «Всесвіт», № 8, 1990 р.); <https://zarlit.com/article/77.html>; <https://www.ukrplib.com.ua/world/printit.php?tid=406>;

<https://tvir.biographiya.com/analiz-451-gradus-za-farengjtom-bredberi/>; <https://starylev.com.ua/news/pro-shcho-naspravdi-rey-bredberi-napysav-svoyu-knygu-451deg-za-farengjtom>; <https://www.ukrplib.com.ua/books/printit.php?tid=1038>; <https://www.ukrplib.com.ua/review-zl/printit.php?tid=10304>; <https://www.ukrplib.com.ua/tvory-zl/toauthor.php?id=3>; <https://naurok.com.ua/cikl-urokiv-zarubizhno-literaturi-za-tvorchistyu-reya-bredberi-19191.html>; <https://irinarogova.blogspot.com/2020/04/451-9.html>;

Світлана Гарна,

проректор з інноваційної та методичної роботи, доцент кафедри суспільно-гуманітарної та медійної освіти, кандидат педагогічних наук, Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Віталіна Козієва,

учитель української мови та літератури, зарубіжної літератури, Новодонецький заклад загальної середньої освіти I–III ступенів Новодонецької селищної ради Донецької області, викладач української мови та літератури, Олександрівський професійний аграрний ліцей

Комікс-адаптація як засіб мотивації учнів до читання

УДК 741.5:028.5

<https://doi.org/10.33989/3083-6387.2025.4.340475>

Що таке комікс? У XXI ст. суспільство віддає перевагу візуально-образному вираженню думки, яке значно спрощує сприйняття інформації. Комікс — інформаційний продукт, який є зафіксованою на матеріальному носії зв'язною розповіддю, історією, відображеною в малюнках, які зазвичай супроводжуються короткими текстами. Термін «комікс» походить від англійського *comic* — комедійний, кумедний, комічний, смішний. Комікс є засобом швидкої й ефективної передачі інформації за рахунок одночасного використання графічних і вербальних компонентів. Його можна розглядати як окремий вид мистецтва і жанр літератури, що поступово набуває популярності.

«Батьком» коміксу вважається швейцарський художник і письменник Р. Тепфер. У 1837 р., намагаючись пояснити свої роботи, він висловив думку, що

комікс має змішану природу та складається із серії малюнків, виконаних у формі ескізу. Кожний малюнок супроводжується однією чи двома рядками тексту. Малюнки без тексту мали б неоднозначне тлумачення, текст без малюнків був би просто незрозумілим. Але разом вони складаються у своєрідний роман, проте настільки своєрідний, що він схожий на роман не більше, ніж на щось інше подібне [4, с. 11].

Коротке тлумачення коміксу як історії, розказаної в малюнках, з'явилося після публікації в серйозних наукових французьких видання низки статей про цей вид мистецтва. Поштовхом такої зацікавленості став Перший конгрес, присвячений коміксу (Італія, 1965). Ширше тлумачення знаходимо у французькому енциклопедичному словнику П. Ларусса (1982): «Послідовність малюнків, що супроводжуються текстом, який описує дію, що переходить з малюнка в малюнок, тим самим забезпечуючи неперервність історії» [4, с. 3].

Розглядаючи поняття коміксу, учені не полишають спроб визначити, який компонент — графічний чи текстово-вербальний — є провідним. Зокрема, у «Літературознавчій енциклопедії» (авт.-уклад. Ю. Ковалів) віддається перевага останньому [2, с. 508]. Французький учений Ф. Лакасен називає комікс примиренням

малюнок та слова в розповіді, де головне семіотичне навантаження припадає на малюнок [5]. Низка науковців звертає увагу на те, що комікс є поліграфічним інформаційним продуктом (Ж.-Б. Ренар, Б. Петерс).

Отже, комікс розглядаємо як сукупність мотивувальних знаків, образів та символів, що породжують значення різними способами, створюючи код, який читач має проінтерпретувати [3].

Історія виникнення коміксу. Коли точно було створено перший комікс — невідомо. Знайдені в гробниці давньоєгипетського писаря Мени картини С. МакКлауд відносять до коміксів. Створені понад тридцять два століття тому зображення послідовно розповідають історію збору врожаю та обробки зерна, а читаються вони зигзагами, знизу вгору. У 1519 році під час завоювання Мексики іспанський конкістадор Е. Кортес знайшов ацтекський комікс — розкладну книгу про подвиги героя на ім'я Коготь тигра. Твір так само, як і давньоєгипетські, читається зигзагами, але вже справа наліво.

Появі перших коміксів передували також політичні карикатури XVIII століття англійського художника Вільяма Хогарта. Це були серії малюнків, об'єднаних спільною думкою.

Діяльність швейцарського графіка Рудольфа Тепфера та німецького графіка Вільгельма Буша стала новим етапом розвитку мистецтва створення коміксів. Світову славу Р. Тепферу принесла «Історія пана Вйо-Буа». Він також автор монографії «Досвід фізіогноміки», у якій представлено теоретичну основу автографії. Тому його вважають ще й першим теоретиком коміксу. В. Буш прославився віршованою серією «Макс і Моріц», що розповідає про двох шибеників.

Першим американським коміксом стала історія в малюнках під назвою «Ведмежата і тигр», яка була надрукована у 1892 році. В Європі комікси з'явилися на початку XX століття, але широкої популярності вони набули після Другої світової війни. Згодом у деяких державах та країнах із розвинутою індустрією у мальованих історіях з'явилася своя назва: у Франції *bande dessinée* (мальована стрічка) або *BD*, у Японії — манга.

На початку XXI століття комікси отримали нове втілення за рахунок нових комп'ютерних технологій, що використовуються у розмальовуванні коміксів, а також цілої низки талановитих художників, таких як Ешлі Вуд, Тод Макфарлейн, Сем Кіт, Паоло Рівера, Грег Капуло, Умберто Рамос, Джузепе Камунколі, Том Мур та інші.

Історія розвитку коміксу в Україні. Предтечами сучасних українських коміксів вважають київський лубок, де зображення розповідали історії, та дерев'яні матриці XII століття, за допомогою яких на тканину наносили малюнки [1].

У XX столітті в Україні комікси популяризувалися переважно в дитячих журналах, деякий час на агітаційних плакатах. Лише в 1982 році київське видавництво «Веселка» опублікувало перший повноцінний комікс українською — «Де ростуть пиріжки з маком» письменника та ілюстратора Валерія Горбачова. У

1984 році вийшла його перша з восьми дитячих книжок про поросятко Хрюшу.

Відома ціла низка українських історичних коміксів, а саме: «Похід князя Олега на Царгород» Юрія Логвина (1991); «Бій богатирів» та «Облога печенігами Києва» Сергія Позняка (1991); «Перші київські князі» Олексія Капнинського (1994); «Марк Пиріг, запорожець» Вадима Карпенка та Олександра Гайдученка (1992), «Буйвітер» Костянтина Сулими (1995).

Хоча традиції коміксів 1990-х частково забуті, а більшість серій обірвались на першому випуску, графіка поступово знову набирає популярності. В Україні виходять комікси: знаменита історична оповідь Ігоря Баранька «Максим Оса» (2008); козацька пригодницька оповідь «Дагопак» (2012); стімпанк-фентезі «Воля», антиутопія «Серед овець» та друга частини адаптації роману Івана Франка «Герой поневоли» (2017). Нині сучасні автори та ілюстратори працюють над створенням нових сюжетів.

Стильові особливості коміксу. Комікси можуть бути будь-якими і за літературним жанром, і за стилем малювання. У форсі коміксів адаптуються навіть твори класиків літератури. Щоправда історично склалися, що найпоширеніші жанри коміксу — пригоди та карикатура.

Відомий коміксист Вілл Айснер, автор книг з історії та теорії коміксу, визначав цей вид мистецтва як «мистецтво послідовності» або «мистецтво зображати послідовність». І справді, головна ознака коміксу — зображення на одному аркуші подій, що відбуваються. Найчастіше ці події розміщуються в окремих кадрах, хоча іноді різночасні події у загальному образотворчому просторі поєднуються.

Іншою невід'ємною рисою коміксу є включення зображення і тексту в єдину композицію кадру. Зазвичай тексти (це можуть бути репліки та думки персонажів, а також коментарі та «закадровий текст» автора) розміщуються у спеціально відведених рамках. Форма і колір цих рамок може змінюватись, але найчастіше митці виходять із усталених традицій коміксу, що визначають символічну відповідність форми тому чи тому виду тексту (наприклад, «балони» переважно містять пряму мову, «хмарка» — роздуми). Малюнок у коміксі має певну частку умовності. Він спрощується для швидкості малювання та зручності сприйняття й ідентифікації читача з персонажем.

За обсягом комікси варіюються від коротких «смужок» із кількох (зазвичай трьох) картинок до об'ємних графічних романів і серіалів із безліччю випусків.

Технологія створення коміксу. Головне завдання у створенні коміксу — пам'ятати, що комікс — це набір малюнків, а історія, яка має бути цікавою.

Починати роботу треба з ідеї. Щоб комікс було зручно читати, кадри слід зручно розташувати, тому наступним важливим етапом є розкадрування.

Іншою не менш важливою деталлю є текст, який міститься в «словесних бульбашках», «баблах». Для різних типів мови використовуються різні види пухирів. Так, розповідь автора прописується у прямокутно-

му вікні без хвостика. Репліка героя залежно від характеру мови може міститися в овальній чи прямокутній рамочці з хвостиком, що вказує на того, хто вимовляє цю репліку. Якщо контур рамочки виділити не суцільною лінією, а контуром, ми отримуємо шепіт.

У процесі створення коміксу беруть участь люди кількох професій. Сценарист пише історію, прописує головних героїв, їхні репліки, розвиток подій. Переважно для створення коміксів наймаються професійні сценаристи. Розкадрувальник виділяє зі сценарію окремі кадри, моменти, ключові події. Редактор обробляє текст, поміщає їх у бульбашки, розміщує у кадрі. Художник промальовує історію, оформляє кожну сторінку. Художник коміксів має вміння малювати все. Намалювати одну сторінку коміксу — це не просто створити портрет чи натюрморт із кількох предметів. Художнику доводиться зображати навколишній світ у найдрібніших деталях, адже інакше комікс виглядатиме некрасиво.

Загалом нині стандартний комікс складається з таких деталей: обкладинка, яка передає основне значення коміксу; фронтиспис — малюнок перед титульним аркушем, який дає читачеві можливість більше дізнатися про комікс; титульний лист, на якому можуть розміщені короткий вступ, імена авторів, художників тощо; основна частина — це сторінки, кількість яких не обмежена, але в стандартних коміксах їх від двадцяти до сорока.

Рис. 1. Чарльз Діккенс.
«Різдвяна пісня в прозі».

Автор – Віталіна Козієва. Скриншот

Рис. 3. Р. Бредбері. «Усмійка». Автор – Ольга Клець. Скриншот

Отже, комікси можуть розповісти історію справді унікальною мовою. Додаючи зображення з емоціями, через комікс можна «пробитися» до душі читача. Зазвичай створити свій комікс може лише той, хто вмів малювати. Однак тепер, з появою спеціальних онлайн-генераторів для створення коміксів, це твердження не актуальне. Комікси може готувати будь-хто.

Сьогодні як ніколи гостро постає питання адаптації навчання для українських учнів, докорінного перегляду підходів, засобів, прийомів, методів навчання літератури. Тому відділом мовно-літературної та мистецької освіти Донецького обласного інституту післядипломної освіти у 2023 році організовано роботу творчої групи «Дидактичне забезпечення до уроків зарубіжної літератури» (керівники: Світлана Гарна, Вікторія Щербатюк, Тетяна Ковальова). Діяльність творчої групи словесників Донеччини спрямована на поповнення методичного кейсу учителів Нової української школи оригінальним та креативним дидактичним матеріалом для проведення уроків зарубіжної літератури в 6 класі. Творчим продуктом групи буде збірник коміксів до уроків зарубіжної літератури у 6 класі НУШ. Видання міститиме комікси до кожної монографічної теми 6 класу та методичні коментарі щодо роботи з ними. Як зразок пропонуємо елементи коміксів до творів зарубіжної літератури в 6 класі (рис. 1–3).

Рис. 2. Балада «Король Лір та його дочки».

Автор – Інна Шумакова. Скриншот

Список використаних джерел

1. Белов Д. Комікс як продукт інформаційної культури. URL : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3841:omiks-yak-produkt-informatsijnoi-kulturi&catid=81&Itemid=415.
2. Літературознавча енциклопедія : у 2-х т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : Академія, 2007. Т. 1. 608 с.
3. Підпригора С. Українська графічна проза на шляху до популярності. Ideo-grafika. 2016. 11.02. URL : <https://www.ideo-grafika.com/ukrainian-grafik-novels>.
4. Baron-Carvais A. La Bande dessinée. 2007. 128 p. URL : <https://www.cairn.info/la-bande-dessinee--9782130561071.htm>.
5. Lacassin F. Pour im neuvieme art: la BD. Paris : Editions Slatkine, 1982. 508 p.